

meningoencephalitis, which is characterized by extremely high rate of mortality and short prodromal period (average of 3 days), in 98% of patients it has fatal outcome. It is reasonable for objectification of the patient with TB meningoencephalitis state to assess the presence of severe fever, impaired consciousness, headache, neurologic symptoms, and count of CD4+ cells. There is a likelihood to isolate drug-resistant strains of Mycobacterium tuberculosis, low protein and glucose level in cerebrospinal fluid to be detected, as well as significant white and red blood cells number and hemoglobin level decreasing.

Keywords: *tuberculous meningoencephalitis, HIV-associated tuberculosis, generalized forms of tuberculosis.*

УДК 616.33-002.44:616-0.72.1.355.11

Лікування цукрового діабету в світлі позитивної психотерапії

О.В. МАЛИНОВСЬКА, О.С. КОЛІСНИК

Резюме. У статті показано можливості методу позитивної психотерапії у лікуванні хворих на цукровий діабет. Доведено, що із застосуванням психотерапевтичної бесіди у 22 пацієнтів інтенсивність невропатичного болю зменшилась на 20–30% швидше, ніж у пацієнтів групи контролю, які лікувались тільки традиційними методами. Також підвищилась довгострокова прихильність до лікування (посилилась мотивація до додержання дієти, режиму харчування, регулярного прийому препаратів).

Ключові слова: *цукровий діабет, позитивна психотерапія, проблема.*

Немає нічого сильніше за ту ідею, час якої вже настав.

Віктор Гюго

Цукровий діабет (ЦД) 2-го типу, враховуючи можливі ускладнення хвороби, є дуже важким хронічним захворюванням. Він змінює все життя не тільки самого пацієнта, але і його сім'ї. Сучасна медицина може допомогти хворому полегшити його страждання лише частково, оскільки, з одного боку, причина виникнення хвороби ще остаточно не з'ясована, а з іншого, і що не менш важливо, у переважної більшості пацієнтів залишаються неурегульованими психологічно-особові аспекти проблеми [7].

Психосоматичні погляди в тому або іншому вигляді існують вже протягом тисячоліть. Ще стародавні грецькі лікарі і філософи знали про вплив душевного стану людини на його самопочуття. Проте тривалий час не приділялося належної уваги психічним чинникам захворювань. Вчені і

лікарі займалися виключно біологічними, генетичними аспектами хвороб. В останні 50–70 років відбувається інтенсивний розвиток психосоматичної медицини. Доведено, що до психосоматичних хвороб належать і виразкова хвороба, і бронхіальна астма, і гіпертонічна хвороба, і вегетосудинна дистонія, і, звісно, ЦД. Дитячі ендокринологи давно знають, що ЦД у дітей часто виникає в таких сім'ях, де існують негаразди у відносинах, і дитина бере на себе провину за напружені і конфліктогенні стосунки.

Одним з важливих напрямів психосоматики є позитивна психотерапія (ППТ) – визнаний у всьому світі метод короткострокової психотерапії, направлений на мобілізацію внутрішніх ресурсів людини для ухвалення позитивних рішень в будь-яких, навіть найскладніших життєвих ситуаціях, а також дає знання про людину, вчить не битися з навколишнім світом, а приймати його у всьому різноманітті [5].

Чому саме позитивна? Свою назву метод отримав від латинського слова «Positum» (фактичне, дане, реально існуюче). Фактичними і заданими є не тільки конфлікти і розлади, але і здібності, які закладені в людині. Важливо розуміти, що позитивний підхід не означає інтерпретацію світу крізь «рожеві окуляри». Позитивний підхід – це позиція, даність, що є в наявності на даний момент часу. Позитивний – означає реалістичний і конструктивний.

ППТ пропонує оптимальну концепцію лікування тих пацієнтів, чия хвороба була викликана низкою стресових чинників, що накопичувалися протягом довгого часу. Позитивна психотерапія в найкоротші терміни мобілізує здатності людини до самопомоги. За великим рахунком, ППТ може стати одним з шляхів балансування свого життя, вона навчає тому, як бути її Автором [1].

Одне з основних понять ППТ, «актуальні здібності» – це ті сторони особи, які постійно фігурують в повсякденному житті в різних ситуаціях. Центральна ідея ППТ – робота з актуальними здібностями людини, а не з хворобою, симптомом або проблемою. Виходячи з головної тези ППТ, здоровий не той, у кого немає проблем, а той, хто знає, як правильно справлятися з виникаючими труднощами, і вміє знаходити максимально можливу кількість рішень проблемних ситуацій.

Основоположник ППТ – німець іранського походження Носсрат Пезешкіан так говорить про проблему «здоров'я-хвороба»: «Важливим поштовхом для занять позитивною психотерапією послужило, можливо, те, що я сам знаходжуся в транскультурній ситуації. Я помітив, що лікарі Сходу одержували свої гонорари до тих пір, поки їх пацієнт був здоровий. При цій стародавній системі оплати лікар спочатку відповідав не за хворобу, а за збереження здоров'я. Ці спостереження спонукали мене до створення такої концепції, щоб в центрі уваги знаходилося не захворювання, а здоров'я» [2].

Незаперечна перевага методу – його спрямованість на розвиток і майбутнє. Метод навчає впливати на майбутнє через сприйняття ситуацій теперішнього часу. Визнання особистої відповідальності за своє життя допомагає кожному робити конкретні кроки для зміни своєї реальності. На жаль, в нашій ментальності панує думка, що відповідає за здоров'я пацієнта лікар, і якщо він не може допомогти пацієнту, то лікар він поганий. При цьому не вважаються важливими дії самого пацієнта, його усвідомлена готовність слідувати рекомендаціям, та, тим більше, реальне їх виконання. Якщо пояснити людині, що це ЙОГО життя і здоров'я, і він САМ відповідає за себе, ефективність лікування діабету значно зростає.

У допомозі пацієнтам з ЦД, як ні при якому іншому хронічному захворюванні, важливим є навчання пацієнта самостійному контролю свого здоров'я, відповідальності за нього і усвідомлення пацієнтом того факту, що основне пацієнт повинен робити сам, а лікар може тільки допомогти (призначити обстеження, лікування тощо). У цьому плані ППТ є оптимальним напрямом, покликаним допомагати людині справлятися з діабетом [4].

*Якщо ти шукаєш людину,
яка протягнула б тобі руку допомоги, пригадай,
що у тебе вже є дві руки. Користуйся!*

Невідомий автор

Самодопомога перетворює хворого на активного партнера лікуючого лікаря. В терапії ЦД передбачені такі життєво важливі методики як різні фітнес-програми, різновиди дієти і заходи контролю вуглеводного обміну. В цьому випадку пацієнт під керівництвом фахівця робить активні кроки для поліпшення свого здоров'я. Так само шляхом самодопомоги можна організувати додержання дієти, подолати складнощі, пов'язані з вихованням дітей, конфлікти, що виникають на роботі, і труднощі у відносинах з партнером. Тобто вирішити ті «парамедичні проблеми», в яких пацієнт «в'язне» психологічно, і які сильно утрудняють рішення «чисто медичних питань». Адже згідно з проведеними дослідженнями, розповсюдженість депресії серед пацієнтів на цукровий діабет складає 31%, а у людей з існуючими депресивними розладами ризик розвитку діабету зростає на 65%. За даними різних авторів, від 22 до 60% хворих на ЦД страждають на депресію, що має дві незалежні причини: порушений метаболізм глюкози та усвідомлення наявності тяжкого хронічного захворювання [9].

Наявність депресії приводить до зниження самоконтролю ЦД, що включає пероральний прийом препаратів, інсулінотерапію, додержання дієти, фізичні вправи і моніторинг рівня глікемії. Тому для здоров'я пацієнта та його соціальної адаптації необхідна психотерапія. Адже 30–50%

усіх пацієнтів соматичних клінік потребують тільки корекції психологічного стану, а лікування з використанням психотерапії втричі дешевше для держави, ніж лікування звичними засобами [8].

Принципи ППТ, якими є принцип надії, балансу та самопомоги [4], з квітня 2014 року використовують у клініці нефрології Головного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» при лікуванні хворих на ЦД. При ретроспективному аналізі результатів лікування: у хворих, з якими проводили психотерапевтичну роботу, підвищувалась мотивація до строгого додержання дієти, режиму харчування, регулярного прийому препаратів, і, що найголовніше, ця тенденція зберігалась і після виписки при подальшому амбулаторному лікуванні. Такі пацієнти (22 особи), поступаючи у відділення через півроку (оцінку проводили в січні–лютому 2015 р.) для проходження судинного курсу, мали задовільні показники рівня глікемії, глікованого гемоглобіну і артеріального тиску. Також під час безпосередньо стаціонарного лікування зменшувалась інтенсивність невропатичного болю в нижніх кінцівках на 20–30% швидше порівняно з пацієнтами, з якими не проводиться психотерапевтична робота. На подальше, цей аспект може бути використаним для зменшення кількості ліжко-днів.

Основні постулати позитивної психотерапії при цукровому діабеті:

§ 1. Підхід до пацієнта заснований на уявленні, що кожна людина від народження володіє двома базовими здібностями: пізнавати і любити. Залежно від природжених фізичних даних, зовнішнього середовища (сімейного і культурного), специфіки епохи, в якій живе людина, дві названі здібності – «знати» і «любити» диференціюються. Цим самим створюються неповторні комбінації основних рис особистості. Обидві базові здібності знаходяться в тісному взаємозв'язку: рівень розвитку однієї з них підтримує і полегшує розвиток іншої. На цьому постулаті будується уявлення про людину в позитивній психотерапії: людина є доброю за своєю природою і має природжений потяг до добра.

§ 2. *Дві речі можуть набувати в організмі хворого каламутного кольору: а) сеча і б) думки.*

Ойген Рот

В процесі лікування застосовують не тільки медичні і науково-природні пізнання, але і використовують психологічні, психотерапевтичні, психосоматичні, спонтанні і емоційні методики.

§ 3. *Дорослі на будь-якій стадії своєї хронічної дорослості завжди цілком здатні любити казки, але щадячи свою пихатість, називають їх притчами.*

Невідомий автор

Визначено надзвичайну ефективність «історій» в психотерапевтичній роботі як засобу приведення клієнтів в спокійний стан, зменшення їх психоемоційного збудження. Взагалі ППТ починалася як «терапія міфами» [3]. Часто хворі на ЦД дуже важко переносять своє захворювання, але в той же час хочуть навчитися повноцінно жити зі своєю хворобою і активно сприяти поліпшенню свого стану. Захоплюючи історії, прислів'я, гуморески можуть допомогти хворому на ЦД, примусити задуматися про непомічені раніше аспекти свого стану.

§ 4. *Якщо ти хочеш мати завтра те, чого у тебе ніколи не було, тобі потрібно ухвалити рішення і зробити сьогодні те, чого ти ніколи не робив.*

Невідомий автор

Ми виходимо з того, що в кожній людині приховані величезні, невичерпні здібності, можливості і шанси, які необхідно побачити, розкрити і активізувати.

На жаль, в нашому суспільстві поширена наступна догматична установка, яка часто має вельми важкі наслідки: «Я не можу цього зробити!». В цьому вислові не вистачає одного слова: «Я поки не можу цього зробити!»...

§ 5. *Все, що нас не вбиває, робить нас сильнішими.*

Ніцше

Важливий принцип – принцип унікальності особи. Життя (і щастя) не мають стандартів. Наслідком цього твердження є те, що «те, що є вже зараз», можна використати і отримати від цього задоволення, а не сумно чекати «того, що могло б призвести до щастя». Здатність побачити у власній сьогоднішній реальності те, що ВЖЕ робить тебе щасливим, дає сили на постановку мети і на конкретний крок до неї, що саме по собі несе радість і задоволення. Це робить кожного творцем власного «Я» і наділяє мудрістю життя.

§ 6. *Людина озираться назад і бачить, що нещастя, яке відбулося з ним, несподівано обернулося щастям.*

Ойген Рот

Деякі пацієнти після встановлення діагнозу відчують себе пригніченими і безпорадними. Проте позитивне відношення до хвороби дає розуміння того, що будь-яке захворювання є проявом особистого розвитку на даному етапі. І одночасно воно несе з собою нові можливості подальшого розвитку. І це вселяє в людину надію.

§ 7. Поліпшення стану хворого може бути досягнуто тільки поступово. Інструмент, який знадобиться при цьому, називається «терпіння».

§ 8. При ЦД потрібно в першу чергу вказати пацієнту на здорову частину його організму, яка містить в собі ресурси для одужання і з якої він може черпати здібності і енергію для конструктивного співіснування з своїм захворюванням і позитивної зміни життєвої ситуації. Метод ППТ

заснований на глибокій вірі в те, що кожний наділений повною мірою всіма необхідними індивідуальними здібностями, щоб жити щасливо. Будь-хто має доступ до невичерпних можливостей життя для свого особового зростання, індивідуального розкриття. Так задумано Творцем, що все найцінніше заховане усередині нас або ж у вигляді маленького насіння зріє протягом всього нашого життя. Носсрат Пезешкіан писав, що людина – шахта, повна коштовних каменів. Одне із завдань – відшукати прихований цінний скарб, підняти його з надр людської душі і показати світу у вигляді використовування природних завдатків і талантів, що зрештою приводить до самореалізації людини. Виконання своєї життєвої місії – це основа щастя [6].

Література

1. Пезешкіан Н. Психотерапия повседневной жизни. Тренинг в воспитании партнерства и самопомощи / Н. Пезешкіан // Пер. с нем. : М. : Медицина, 1995. – 336 с.
2. Пезешкіан Н. 33 – и одна форма партнерства: пер. с нем. / Н. Пезешкіан. – М. : Медицина, 1998. – 288 с.
3. Пезешкіан Н. Торговец и попугай. Восточные истории в психотерапии / Н. Пезешкіан // Пер. с нем. – М. : Смысл, 1993. – 240 с.
4. Пезешкіан Н. Мне ясно, как справиться с диабетом / Н. Пезешкіан // Пер. с нем. – М. : Медицина, 2003. – 572 с.
5. Пезешкіан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия / Н. Пезешкіан // Пер. с нем. – М. : Медицина, 1996. – 464 с.
6. Карикаш В.І. Основы психологического консультирования: методическое пособие / В.І. Карикаш, Е.Я. Орловецкая, Ю.Е. Кравченко. – Черкассы, УНЦПП – Черкасская академия менеджмента. – 2002. – 22 с.
7. Пеньковська Н., Основи психологічного консультування в методі позитивної психотерапії: навчально-методичний посібник / Н. Пеньковська, Р. Шептицький. – Тернопіль: Крок, 2014. – 286 с.
8. Гончаров М. Операционализация конфликтов в Позитивной Психотерапии / М. Гончаров. – Хабаровск, 2013. – 57 с.
9. Маляров С.А. Депрессия у пациента с сахарным диабетом: тактика врача-эндокринолога? / С.А. Маляров // Диабет, ожиріння, метаболічний синдром. – 2014. – № 3. – С. 40–42.

Лечение сахарного диабета в русле позитивной психотерапии

О.В. МАЛИНОВСКАЯ, О.С. КОЛЕСНИК

Резюме. В статье показаны возможности метода позитивной психотерапии в лечении больных сахарным диабетом. Доказано, что с применением психотерапевтической беседы у 22 пациентов интенсивность нейропатических болей уменьшилась на 20–30% быстрее, чем у контрольной группы, пациенты которой

лечились только традиционными методами. Также повысилась долгосрочная приверженность к лечению (усилилась мотивация к соблюдению диеты, режиму питания, регулярному приему препаратов).

Ключевые слова: сахарный диабет, позитивная психотерапия, проблема.

Medical treatment of diabetes mellitus in the light of positive psychotherapy

O.V. MALINOVSKA, O.S. KOLISNIK

Summary. *The possibilities of positive psychotherapy method in medical treatment of patients with diabetes are shown in the article. It was proved that psychotherapy conversation with 22 patients resulted in 20–30% faster reducing of the intensity of neurological pain compared with control group treated only by traditional methods. Moreover, the long-term compliance improved including motivation to healthy diet, schedule of food intake, and regular reception of the medicines.*

Keywords: *diabetes mellitus, positive psychotherapy, problem.*

УДК 616-002:616-08-084:616-003.96

Подходы к разработке интегральной терапии для лечения, профилактики и реабилитации онкологических больных

**В.С. МОСИЕНКО, Л.К. КУРТСЕИТОВ, С.А. МИСЯК,
А.Л. ГЕПКО, А.В. ШЕВЧЕНКО**

Резюме. *В статье проанализированы причины неудач в медицине и, в частности, в онкологии. Статья посвящена анализу новых экспериментальных и клинических данных в области онкологии. Рассмотрены особенности и перспективы интегральной противоопухолевой терапии, которая повышает эффективность профилактических, лечебных и реабилитационных мероприятий. Предложен новый подход интегральной терапии в лечении опухолевых заболеваний.*

Ключевые слова: *гомеостаз, адаптация, интегральная терапия, лечение, профилактика, реабилитация, опухолевая болезнь.*

В начале XI века человечество подошло к необходимости пересмотра научных позиций и догм в отношении здоровья и болезни, взаимоотношения человека с окружающим миром, перехода его от технологических проблем к гуманистическим для спасения всего живого и самого человека от вымирания.

Современная медицина достигла такого уровня, когда она может лечить многие острые инфекционные и воспалительные заболевания,